

κρίνονται τρεῖς μαρμάριναι σαρκοφάγοι, ἡ μία φέρουσα ἐξόχως ἀναγλύφους παραστάσεις τῆς μάχης τῶν Ἀμαζόνων. Οἱ ἰδόντες τὰς σαρκοφάγους ἀποφαινόμενοι, ὅτι εἶνε ἐλληνικῆς τέχνης, τῶν χρόνων τῆς ἀκμῆς αὐτῆς.

★

Μουσεία.—Τὸ μουσεῖον τῶν Βερσαλλιῶν ἀπέκτισεν ἕνα πίνακα τοῦ *Van der Meulen*, παριστῶντα ἐν κυνήγιον τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'· καὶ τῆς ἀκολουθίας του εἰς τὸ δάσος Μεδόν.

— Τὸ ἐν Βοστώνῃ Καλλιτεχνικὸν Μουσεῖον ἐπλουτίσθη ἐσχάτως διὰ δύο μαρμαρίνων κεφαλῶν ἐξαισίας ἐλληνικῆς τέχνης. Ἡ μία ἐξ αὐτῶν παριστᾷ τὸν Ὀμηρον καὶ εἶνε ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, ἡ ἄλλη δὲ τὸν Δία. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὀμήρου ἀνῆκε πρότερον εἰς Ἀγγλον συλλέκτην, εἶγε δὲ ἐκλεχθῇ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν Βούρλιγκτων ἔκθεσιν ἐλληνικῶν καλλιτεχνημάτων πρὸ διετίας. Εἶνε κατεργασμένη μὲ θαυμασίαν τέχνην. Μολονότι δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ εἶνε ἀνοικτοί, ἡδυνήθη ἐν τούτοις ὁ καλλιτέχνης ν' ἀποδώσῃ καὶ τὴν τυφλότητα τοῦ ποιητοῦ, διὰ τοῦ τρόπου καὶ ὃν οἱ ὀφθαλμοὶ προβάλλουν ἀπὸ τὰς βαθείας κόγχας των. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Διὸς εὐρέθη πλησίον τῆς Ἀλικαρνασσοῦ καὶ ὑποτίθεται ὡς ἔργον Ἀθηναίου γλύπτου τῶν μέσων τοῦ 4ου π. Χ. αἰῶνος.

✱

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

260 Δημῶδη Ἑλληνικά ᾄσματα
συλλεγμένα καὶ παρασημανθέντα
ὑπὸ Γ. Παχτίκου, φιλόλογου
καὶ μουσικοῦ.

Ἰακχόσια ἐξήντα ᾄσματα δημοτικά, συλλεγμένα καὶ παρασημασθέντα, εἶναι ἔργον ἀληθῶς κολοσσιαῖον γιγάντειον, ἔργον ἱκανὸν νὰ χαροποιήσῃ ὁλόκληρον τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, ὁλόκληρον τὸν διεθνή μουσικὸν κόσμον. Εἶναι ἔργον βαρὺ, σπουδαῖον, μεγίστου ἐνδιαφέροντος, δι' ὃπερ πρὸ πολλοῦ ἔπρεπε νὰ μεριμνήσῃ πᾶσα ἐλληνικὴ ἀρχή, εἴτε ὑπουργεῖον λέγεται εἴτε πατριαρχεῖον, εἴτε Μητρόπολις, ἀρχιεπισκοπὴ ἢ ἐπισκοπὴ, εἴτε προξενεῖον, καὶ μετὰ ἐλευθέρου βίον ἐβδόμηντα πέντε καὶ ἐπέκτινα ἐτών, καὶ μετὰ δαπάνας δισεκατομμυρίων ἀσκόπους καὶ ἀνωφελεῖς, ἐχρεώζετο εἰς ἀποτυχῶν φιλόλογος καὶ μονομανὴς μουσικός, ὁ κ. Παχτικός καὶ ἡ γενναιοδωρία ἐνὸς μεγάλου ὁμογενοῦς, τοῦ κ. Μαρασλή, νὰ συναντηθῶσι καὶ νὰ καταστήσωσι κτήμα τοῦ ἐλληνικοῦ Λαοῦ, τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, τῆς παγκοσμίου μουσικῆς, διακοσίους ἐξήντα σκοποὺς ἐλληνικῶν ᾠμάτων ἀπὸ μιᾶς ἄκρας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἄλλην, ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἰονίου Πελάγους μέχρι σχεδὸν τῶν Περσικῶν συνόρων καὶ ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρι τοῦ Ψηλορείτου τῆς Κρήτης καὶ τῆς Τροόδου τῆς Κύπρου.

Αὕτῃ εἶναι ἡ γενικὴ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Παχτίκου εἰκὼν, ἀποτελουμένου ἐκ τετρακοσίων δέκα σελίδων, ἐκτὸς ἐβδόμηντα ἄλλων, ἃς κατέγουσι τὰ προλεγόμενα του καὶ τὰ τεχνικά του· ἄλλ' ἐν ταῖς λεπτομερείαις τὸ ἔργον εἶναι ἐλλειπές, δυσανάλογον πρὸς τὰς ἐν αὐτῷ ἀντιπροσωπευόμενας ἐλληνικὰς χώρας τοῦ τε ἀλυτρώτου καὶ τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνισμοῦ. Οὕτω π.χ. ὁ μουσικοσυγγραφεὺς κατανάλισκε:

43	σελίδας	μέ 34	ᾄσματα	διὰ τὴν	Καππαδοκίαν,
21	»	» 51	»	» τὸν	Πόντον
131	»	» 86	»	»	Βιθυνίαν
65	»	» 35	»	»	Θράκην
50	»	» 38	»	»	Μακεδονίαν

32	σελίδας	μέ 22	ᾄσματα	δι	Ἑπειρον καὶ τὴν Ἀλβανίαν !!!
18	»	» 10	»	»	Ἐλευθέραν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Κρήτης !!!
28	»	» 20	»	»	τὰς Νήσους τοῦ Αἰγαίου, τὴν Κύπρον καὶ τὴν Προποντίδα ὁμοῦ !!!
Τὸ ὅλον 260 ᾄσματα.					

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος καταφαίνεται, ὅτι ὁ μουσικοσυγγραφεὺς μόνον ἐν Βιθυνίᾳ εἰργάσθη καὶ ἴσως εὐσυνειδήτως, ἐν ταῖς ἄλλαις ὁμοῦ ἐπαρχίαις ἢ ἐγένετο θῆμα ἁδαῶν τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ στίχου, ἢ δὲν εἰργάσθη ποσῶς. Καταφαίνεται πρὸς τοῦτοις καὶ ἕτερον: ὅτι διὰ ταιαύτην κολοσσιαίαν, ταιαύτην γιγάντειον ἀληθῶς ἐργασίαν ἐχρειάζοντο πολλοὶ Παχτικοί, ὁ δὲ κύριος Γ. Παχτικός δὲν θὰ ἤρκει ἴσως οὔτε διὰ τὴν... Βιθυνίαν!

Ἄν λάθωμεν ὑπ' ὅψει τὸν ἀνωτέρα πίνακα, ἡ Βιθυνία μὲ τὰ 86 ποιήματά της εἶναι ὁ κυριεῶν τοῦ ἔργου πλανήτης, ἡ δὲ ἐλευθέρα Ἑλλάς μετὰ τῆς Κρήτης ὁμοῦ μὲ 10 μόνον ποιήματα δὲ εἶναι ἡ μικρὸς τις ἀστερίσκος ἀνάξιος προσοχῆς! Ἡ δὲ Ἑπειρος, σὺν τῇ Ἀλβανίᾳ, — ἀγνοῶ διατί αὕτῃ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐνωσις τῆς Ἑπείρου μετὰ τῆς Ἀλβανίας, ὅπου οὐδενὸς ἁλβανικοῦ ᾄσματος! — ἡ Ἑπείρος, ἡ πηγὴ τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς ποιήσεως ὧν τῶν εἰδῶν καὶ τῶν ἀποχρώσεων, ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ 22 μόνον ᾠμάτων καὶ τούτων εἰλημμένων ἐν τῇ ξένῃ, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἐνὸς μόνου χωρίου, τῆς Δοβράς. Δυσαναλογία τῷ ὄντι φοβερά!

Ὁ κ. Παχτικός, εὐτυχῆσας νὰ εἶναι προικισμένος μὲ μουσικὸν τάλαντον καὶ μὲ μουσικὴν παιδείαν, ὦν συνάμα καὶ φιλόλογος, ὅπερ προϋποθέτει γνῶσιν τῶν μέτρων καὶ τῆς κλασικῆς μορφῆς τοῦ στίχου, ὥφειλε νὰ ἔχῃ τὴν φιλοδοξίαν νὰ παρουσιάσῃ κάτι τέλειον εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἔργου, ὅπερ ἐν ταῖς λεπτομερείαις νὰ μὴ εἶναι οὔτε μουσικῶς, οὔτε φιλολογικῶς ἐλλειπές. Διότι ὅπως ἐν τῷ ἐμμέτρῳ λόγῳ, οὕτω καὶ ἐν τῷ μ. ο. σ. κ. ῳ, ὑπάρχουσι μουσικαὶ παραλλαγαί, τὸ δὲ χωρίον Δοβρά π.χ. δὲν ἀντιπροσωπεύει οὔτε τὸ μουσικώτερον μέρος, οὔτε τὸ ποιητικώτερον τῆς Ἑπείρου. Ἐπρεπε, ἐννοῶ, νὰ ὑπάρξῃ μία συγκριτικὴ μουσικὴ μελέτη μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῶν ἀναφερομένων χωρῶν, ἵνα ἐξευρεθῇ καὶ ἡ καλεῖτέρα ἐκδοσις ἐκάστου ποιήματος καὶ ἡ καλεῖτερα μουσικὴ αὐτοῦ. Ταιαύτῃ συγκριτικῇ μελέτῃ ἐλλείπει τελείως ἐκ τῆς ἀνὰ χεῖρας ποιητικομουσικῆς συλλογῆς, καὶ ἐλλείπει, οὐχὶ διότι ὁ κ. Παχτικός δὲν ἦτο ἴσως ἱκανὸς νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλὰ διότι ἠθέλησε δι' ἐνὸς ἀνοήτου τῶν βραχιόνων του νὰ περιλάβῃ σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ διὰ νὰ ἐξηγηθῇ καλεῖτερον, ἠθέλησε χωρὶς νὰ κουνηθῇ τὸ παράπαν, χωρὶς νὰ ἐξοδεύσῃ τίποτε, χωρὶς νὰ κομπήσῃ ποσῶς, νὰ παρουσιάσῃ ἕνα κολοσσιαῖον, ἕνα γιγάντειον ἔργον.

Τῆς παρασημαντικῆς μὴ οὔσης κτήματος κοινῷ, ἴσως δὲν γίνονται πιττευτός ἢ ἀντιληπτός, ἴσως ἐκλήφθω ὡς φθονῶν τὸν ἄνδρα, ὅστις ἐκ μιᾶς ἀπόψεως τυγχάνει θερμωτάτων συγγραμμάτων καὶ μεγάλως ἐγκαρδιώσεως, ἀλλὰ τῆς γνώσεως τοῦ στίχου καὶ τοῦ μέτρου οὔσης κοινοτέρας παρὰ τε τῷ λαῷ καὶ τοῖς λογίοις, νομίζω ὅτι δικαιολογοῦμαι, παραθέτων ὡς μερικοὺς στίχους, ἵνα καταδείξω τὴν ἀμέλειαν τῶν συλλεγόντων ᾠμάτων, ἐξ ὧν ἐλάχιστα ἄλλως τυγχάνουσιν ἀνέκδοτα καὶ ἄγνωστα:

Ὁ πρῶτος — πρῶτος στίχος:
(Σελὶς 4. ᾄσμα 1ον)

Μαλαμματένιο ἀργαλεῖο καὶ λεφφαντένιο κένει...

Ποῦ γῆς ἐλληνικῆς λέγεται μαλαμματένιο ἀντὶ τοῦ κοινοτάτου μαλαμματένιο; Ποῦ γῆς ἐλληνικῆς λέ-

γεται :—'Εχω ένα «μ α λ α γ μ α τ ε ν ι ο ἄ ρ γ α λειό ἀντί: ἔχω έναν «μ α λ α μ μ α τ έ ν ι ο ν» ἀργαλειό»;

[Καλέ μ' ἂν εἶσαι σὺ ὁ ἄντρας μου, ἂν εἶσαι σὺ ὁ καλός μου.

Εἶναι δεκαπεντασύλλαβος αὐτὸς ὁ στίχος; ...
Καὶ ὅμως περιέχει δέκα ὀκτῶ συλλαβὰς!

'Αφαιρέσατε τὰς δύο πρώτας «Καλέ μ'» καὶ ἔχετε μετὰ τῆς φυσικῆς σενενώσεως «σὺ ὁ» ἓνα λαμπρὸν καὶ ἀπταιστὸν δεκαπεντασύλλαβον στίχον.

«'Αν εἶσαι σὺ ὁ ἄντρας μου, ἂν εἶσαι σὺ ὁ καλός μου.

'Αφίνω δὲ ὅτι ὅλα τὰ φωτογραφικὰ πιστοποιητικὰ ὅτι τὰ ποιήματα παρελήφθησαν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὁ ἄντρας γράφεται ἄνδρας, ὁ ἀφέντης, ἀφένδης, τὸ ἡπειρωτικὸν εἶμασταν, εἶμασθαν κλπ. κλπ.

Τίς ποιητὴς δύναται νὰ μοι ἐξηγήσῃ ποῖον μέρος λόγου στίχου καὶ ρυθμοῦ εἶναι οἱ ἐξῆς στίχοι τοῦ 2ου ἔσματος (σελ. 5.)

Συνέφιας συννέφιας καὶ ὁ οὐρανὸς
καὶ πάλι θὲ νὰ βρέξῃ.

Περνᾷς καὶ περνᾷς δὲν μὲ χαιρεῖς
καὶ δὲν καλημερίζεις.

Καρσοῦ (1) γιὰ καρσοῦ σιὰ παραθύρα σου.
Καθοῦσαν δυὸ ἀδελφάδες.

Καὶ ὅμως, καθαρῶς ὅμως ἐκ τῶν περιτῶν καὶ ἀχρήστων τριῶν πρώτων συλλαβῶν καὶ ἐνόημενοι ὁ πρῶτος στίχος μετὰ τοῦ δευτέρου, ὁ τρίτος μετὰ τοῦ τετάρτου καὶ ὁ πέμπτος μετὰ τοῦ ἕκτου, ἀποτελοῦσι τρεῖς ἀπταιστους καὶ λαμπροὺς στίχους, τοὺς ἐξῆς:

Συνέφιασεν ὁ οὐρανὸς καὶ πάλι θὲ νὰ βρέξῃ
Περνᾷς καὶ δὲ μὲ χαιρεῖς καὶ δὲν καλημερίζεις,
Καρσοῦ σιὰ παραθύρα σου καθόταν δυὸ ἀδελφάδες

Δὲν σφίλλομαι δὲ ποσῶς ἐὰν εἶπω, ὅτι οὐδὲν ἀπολύτως ἄσμα ἐκ τῶν 260 τούτων εἶναι ἀπηλλαγμένον μετρικῶν, στιχουργικῶν, καλλιλογικῶν καὶ γλωσσικῶν ἁλλείψεων. Τοσοῦτον ἡ φιλολογικὴ ἐν γένει ἐργασία ὑπῆρξεν ἀμελὲς καὶ ἐπιπολαία!

Ὡς σφάλμα δύναται τις νὰ καταλογίσῃ καὶ τὴν ἁλλείψιν ἐξηγήσεως πολλῶν ξένων ὡς καὶ ἰδιωματικῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἀπαντωσῶν λέξεων, διότι πέ:αν τῆς Συνασοῦ π. χ. εἶναι ἄγνωστοι αἱ λέξεις ντελάστα ὀρεικείμενος, ἀγγελοσκορπισμένος, κτλ. (4ον καὶ 18ον σελ. 7 καὶ 16)

Δὲν εἶναι κρῖμα, δὲν εἶναι ὀδίκον τοιοῦτος ὑψηλὸς σκοπός, τοιοῦτον ἔξοχον ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ ἔργου ν' ἀσχημίζεται ἀπὸ πλῆθος μετρικῶν, στιχουργικῶν, καλλιλογικῶν καὶ γλωσσικῶν ἁλλείψεων καὶ σφαλμάτων;

"Ἰσως εἶπη τις ὅτι ὁ συλλογεὺς δὲν εὐθύνεται διὰ

τοὺς στίχους, ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν μουσικὴν τῶν ἁσμάτων. Ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ἀπλοῦ καὶ ἀξέστου μουσικοῦ, ἀλλὰ περὶ ἀνδρὸς φιλολόγου, ὅστις ὤφειλε νὰ γνωρίζῃ πολὺ καλὰ, καὶ πιστεῦω νὰ γνωρίζῃ, ὅτι ποιήματα δημοσιεύμενα ἐν τῷ αὐτῷ μάλιστα πιλοτύμῳ συλλογῇ ἔδει νὰ ὦσιν ἐνδεδμεμένα μορφήν τελείως κλασικὴν, ὡς προωρισμένα διὰ τὴν αἰωνιότητα καὶ οὐχὶ δι' ἐφήμερόν τινα τέρψιν, καὶ πρὸ πάντων διότι οἱ Μαρασλῆδες, οἱ ἀφειδῶς δακνῶντες διὰ τοιοῦτου εἶδους ἔργα Ἠπειρωτικῶν, εἶναι ἐλαχιστοὶ σήμερον παρ' ἡμῖν

'Εὰν κρίνω περὶ τοῦ ὅλου ἔργου, ὡς δύναμαι νὰ κρίνω περὶ τῶν ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ὑπαρχόντων ἁσμάτων, ὧν τοὺς σκοποὺς ἀρίστα γνωρίζω, ἄγομαι χωρὶς νὰ θέλω, εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἦτε μουσικὴ καὶ ἡ φιλολογικὴ ἐργασία τοῦ ἔργου ἐγένετο ἄνευ οὐδεμιᾶς ἱκανότητος, ἄνευ τέχνης καὶ τὸ χεῖριστον, ἄνευ εὐσυνειδήσιας. Ὁ x Παχτικός ἐν τῷ θάρρει τῆς ἀγνοίας του, ἐνόμισεν ἑαυτὸν Ἀτλαντα, δυνάμενον νὰ φέρῃ ἐπὶ τῶν ὤμων του ὅλον τὸν κολοσσὸν τῆς δημοτικῆς μουσικῆς καὶ τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, καὶ διεξάγει τὸ ἔργον ὡς πρωτόπειρος μαθητὴς καὶ οὐχὶ ὡς διδάσκαλος, ὑπὲρ τε μουσικὴν καὶ φιλολογικὴν ἔποψιν. Δυστυχῶς δὲ μὲ ὅλον τὸν ἐκ 410 σελίδων ὄγκον αὐτῆς ἡ συλλογὴ αὕτη δὲν περιέχει οὐδὲ τὰ κοινότερα δημοτικὰ ἄσματα, οἷα τυγχάνουσι τὸ ἄσμα τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Κισσάβου, τοῦ Κλέφτη, τοῦ Χρυσοῦ Ἀειοῦ τοῦ Κατσαντώνη, τῶν Κολοκοτρωναίων, τοῦ Σουλίου, τῆς Πάργας, Μεσολογγίου, τοῦ Ναυπλίου, τῆς Τριπολιτσᾶς τοῦ Ἀνδρούτσου καὶ πᾶν ἄλλο ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἡρωικὴν ἐποχὴν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Μὴ γνωρίζων τὴν παρασημαντικὴν, κατέφυγον εἰς φίλον γνώστην αὐτῆς καὶ ἐξήτασα περὶ τῶν Ἠπειρωτικῶν ἁσμάτων, καὶ ἀντελήφθην ὅτι οὐχὶ πιστῶς ἀπεδόθη τὸ ἡπειρωτικὸν μέρος. Τοιαύτη ἀπόστασις ἄρ' ἂν γέ ὑπάρχει καὶ εἰς τ' ἄλλα ἄσματα μετὰ τοῦ γνητίου αὐτῶν μέλους καὶ ὑπὸ τοῦ x. Παχτικοῦ παρουσιαζόμενου; Ὁ δὲ σοφὸς περὶ τὴν ποιτικὴν διάλεκτον γυμνασιάρχης x. Ἐλευθ. Τρ. Κούσης, ἀναγνώσας τινὰ τῶν ἐν τῇ Συλλογῇ ταύτῃ ποιτικῶν ἁσμάτων, μοι εἶπεν ὅτι εἶναι πλημμελέστατα κατὰ χωρισμένα.

Καὶ ὅμως μεθ' ὅλα τὰ ἐλαττώματα ταῦτα, καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἁλλείψεις ταύτας, ὁ x. Παχτικός δύναται δικαίως νὰ καυχᾶται ἔτι καὶ ἀποτυχῶν, ὅτι πρῶτος αὐτὸς ἐπεχείρησε τὴν κωδικοποίησιν τῆς ἑλληνικῆς δημοτικῆς μουσικῆς, ὅτι 260 σκοποὺς κατέστησε γνωστοὺς εἰς τὴν μουσικὴν ἐπιστήμην, ἔστω καὶ πλημμελῶς, καὶ ὅτι τὸ ἔργον του θὰ χρησιμεύσῃ ὡς προδρομος μεγάλῃς ἑλληνικῆς μουσικῆς ἐργασίας, ἥτις θὰ διαιωνίσῃ τὸ ὄνομά του ἐν τῇ ἰστορίᾳ τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς.

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

(1) Λέξις τουρκικὴ - ἀνικρῶ.

